

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Arktista aluetta koskeva unionin politiikka”

(2017/C 207/17)

Esittelijä: Pauliina HAIJANEN (FI, EPP), Laitilan kaupunginvaltuuston jäsen**Viiteasiakirja:** Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Arktista aluetta koskeva Euroopan unionin yhdenmety politiikka

JOIN(2016) 21 final

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA

1. kiittää komissiota ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa näiden 27. huhtikuuta 2016 antamasta yhteisestä tiedonannosta ja pitää oikeasuuntaisina tiedonannossa esitettyjä painopisteitä tulevalle EU:n yhdenmetylle arktiselle politiikalle.
2. korostaa, että arktisen alueen kohtaamat haasteet vaativat paikallisen, alueellisen ja kansainvälisen tason yhteisiä ponnisteluja, ja kiittää komissiota siitä, että maantieteelliset ja demografiset erityispiirteet ovat olleet lähtökohtina alueen tavoitteita ja tarpeita tukevia yhdenmetyjä politiikkalinjoja laadittaessa.
3. toteaa, että kyseessä on kolmas arktista aluetta koskeva tiedonanto. Ensimmäisessä, vuonna 2008 annetussa komission tiedonannossa tehtiin toimintaehdotuksia arktisen alueen suojelusta ja säilyttämisestä mm. erilaisten ympäristösopimusten sekä kansainvälisen yhteistyön kautta. Lisäksi esitettiin toimintaehdotuksia resurssien kestävä käytön ja arktisen alueen monenvälisen hallintomallin edistämiseksi. Tiedonannon tavoitteena oli edistää arktisen alueen kysymysten jäsenmetyä ja johdonmukaista käsittelyä sekä avata uusia yhteistyömahdollisuuksia arktisen alueen valtioiden kanssa.
4. toteaa, että vuonna 2012 komission yhdessä unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan kanssa antamassa tiedonannossa vahvan ympäristönsuojelunäkökulman rinnalle nousivat mm. ilmastonmuutoksen myötä mahdollisesti avautuvat uudet liikenneväylät (mm. Koillisväylä) sekä uuden teknologian ja osaamisen myötävaikutuksella paremmat mahdollisuudet luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Myös kansainvälisen yhteistyön merkitys rauhan ja turvallisuuden tukemisessa nostettiin tiedonannossa esille.
5. haluaa kiinnittää huomiota viimeisimmässä tiedonannossa tulevalle EU:n yhdenmetylle politiikalle esitettyihin kolmeen painopisteeseen: ilmastonmuutos ja arktisen ympäristön suojelu, kestävä kehitys arktisella alueella ja sen ympäristössä sekä kansainvälinen yhteistyö arktisen alueen asioissa. Yksi suurimmista haasteista on löytää tasapaino ekologisen hyvinvoinnin ja sosioekonomisen kehityksen uusien mahdollisuuksien hyödyntämisen välillä.
6. toteaa, että käsillä oleva tiedonanto seuraa jo aiemmin määriteltyjä linjoja, jotka koskevat ilmastoa ja ympäristöä, kestävä kehitystä sekä alueellista yhteistyötä. Alueiden komitea haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota erityisesti sellaisiin teemoihin, jotka ovat tähänastisissa tiedonannoissa jääneet vähemmälle huomiolle (esim. sosioekonomiset kysymykset) tai ovat nousseet uudistettujen painotusten myötä esille.
7. tukee tiedonannossa esitettyjä tavoitteita alueen turvallisuudesta, vakaudesta, kestävästä kehityksestä ja vauraudesta. Tiedonanto antaa kattavan kuvan EU:n toiminnasta arktisella alueella. Kestävä kehitys säilyy EU:n arktisen ulottuvuuden politiikan keskiössä, mutta yhä enenevässä määrin puhutaan myös sopeutumiskyvystä. Tulevassa toiminnassa halutaan huomioida alueen asukkaiden perinteiset elinympäristöt sekä taloudellisen kehityksen vaikutukset arktisen alueen herkkään ympäristöön. Alueiden komitea näkee positiivisena, että tiedonannossa korostetaan vahvasti tarvetta vahvistaa arktista aluetta koskevien asioiden koordinoitua.

8. haluaa tuoda esille, että tiedonannossa tarkastellaan arktista aluetta kahdesta eri näkökulmasta. Euroopan suunnasta tarkasteltuna arktisella alueella sijaitsevat Euroopan pohjoisimmat alueet, joita leimaa syrjäisyys, haasteelliset olosuhteet sekä harva asutus ja väestön ikääntyminen. Koko Arktiksen näkökulmasta katsottuna nousevat esille luonnon resurssit (mineraalit, metsät, meri- ja kalatalous), pitkälle kehittyneet yhdyskunnat ja vahva osaaminen mm. ympäristön kannalta kestävien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä. Lausunnon tarkastelussa pääpaino on eurooppalaisessa näkökulmassa.

9. toteaa, että komission tiedonannossa käsite ”arktinen alue” kattaa pohjoisnavan ympärillä napapiirin (66 astetta 32 minuuttia pohjoista leveyttä) pohjoispuolella sijaitsevan alueen. Siihen sisältyy Pohjoinen jäämeri ja alueita kahdeksasta valtiosta, jotka ovat Yhdysvallat, Islanti, Kanada, Norja, Ruotsi, Suomi, Tanskan kuningaskunta (Grönlanti ja Färsaaret mukaan luettuina) ja Venäjän federaatio. Tanskan kuningaskuntaan muodollisesti kuuluvat mutta laajan itsehallinnon omaavat Grönlanti ja Färsaaret eivät kuulu unioniin, mutta ovat solmineet EU:n kanssa kalastus- ja kauppasopimuksia. Grönlannilla on lisäksi EU:n merentakaisen alueen erityisasema. Arktisella alueella asuu kaikkiaan 4 miljoonaa asukasta, joista noin kolmannes on alkuperäiskansojen edustajia.

10. huomauttaa, että tiedonannossa käytetty arktisen alueen rajausta kohdentuu varsin kapeasti ainoastaan napapiirin pohjoispuolella sijaitsevaan alueeseen. EU:n yhdenmisen politiikan vaikutukset ulottuvat paljon laajemmalle alueelle. Alueiden komitea esittää, että arktisen alueen maantieteellistä rajausta tulee tiedonannon yhteydessä laajentaa kestävä kehityksen edistämisen, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja Euroopan kilpailukykyyn edistämisen näkökulmien pohjalta paikallisyhteisöjen ja alkuperäiskansojen tarpeet ja mahdollisuudet huomioiden.

Ilmastonmuutos ja arktisen ympäristön suojeleminen

11. pitää tärkeänä, että ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä herkän arktisen ympäristön suojeleminen ovat vahvasti esillä tiedonannossa esitetyissä politiikkatoimissa. Arktisen alueen lämpenemisestä johtuvien, myös EU:n toimintaan vaikuttavien seurauksien lisäksi on huomioitava se, miten eurooppalaiset ja globaalit toimet vaikuttavat alueen ilmastonmuutoksen etenemiseen. Maailmanlaajuisella ilmastopimuksella on merkittävä vaikutus myös arktisen alueen tulevaisuuteen. Tiedonannossa on tuotu esille myös muita kansainvälisiä sopimuksia tai niiden solmimisen tarpeita mm. ympäristönsuojelun alalla.

12. näkee tärkeänä komission esille nostaman arktisen alueen tutkimustoiminnan ja tiedeyhteistyön merkityksen sekä nyt että tulevaisuudessa. Tiedonannossa esitelty EU-PolarNet-aloite on hyvä esimerkki laajasta ja merkittävästä tiedeyhteistyöstä, jossa mukana on yliopistoja ja tutkimuslaitoksia eri puolilta Eurooppaa. Aloite tähtää lyhyen ja pitkän aikavälin tieteellisten kohteiden määrittämiseen sekä poikkitieteellisen yhteistyön vahvistamiseen arktista aluetta koskevassa tutkimuksessa. Tähän liittyen verkosto on esittänyt tavoitteenaan tehdä yhteistyötä laajemmin arktisten toimijoiden kanssa. Alueiden komitea pitää erittäin tärkeänä, että arktisen alueen monimuotoista todellisuutta koskevan tutkimuksen tavoitteista ja keinoista päätettäessä tehdään yhteistyötä myös paikallis- ja aluetasoa edustavien tahojen kanssa.

13. haluaa tuoda vahvemmin esille arktisten kaupunkien roolin kehitystyössä. Kaupungit ovat keskeisiä moottoreita kehitystoimissa ja sopeutumisessa muuttuvaan toimintaympäristöön. Kaupunkien infrastruktuuriin ja esim. energiatehokkaisuuteen ratkaisuihin tehtävät investoinnit sekä toisaalta väestön palveluihin vaadittavat ratkaisut erityisesti harvaan asutuilla alueilla ovat osaltaan synnyttämässä uutta yritystoimintaa. Alueiden komitea kuitenkin muistuttaa, että pitkien etäisyyksien, harvan asutuksen ja väestön ikääntymisen asettamat erityishaasteet tarvitsevat jatkossakin erityishuomiota kehittämispolitiikassa.

Kestävä kehitys arktisella alueella ja sen ympäristössä

14. näkee luonnonvarojen kestävä hyödyntämisen yhtenä keskeisenä osana talouden kestävä kasvua ja hyvinvoinnin lisäämistä arktisella alueella. Tämän edellytyksenä ovat toimivat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet. On tärkeää vahvistaa kattavampia pohjois-etelä-suuntaisia liikenneyhteyksiä, kuten mm. TEN-T-verkoston kautta yhteyttä Suomesta Norjan kautta Pohjoiselle jäämerelle, mutta myös itä-länsi-suuntaisia yhteyksiä, jotta voidaan liittää yhteen EU:n liikenneverkkoihin kytkeytyneet alueet pohjoisessa Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Arktiselle alueelle suunnatut investoinnit, mm. panostukset teihin, rautateihin, laajakaistayhteyksiin ja sähköverkkoihin, heijastuvat yleensä laajemmalle alueelle ja edistävät näin koko kyseisen maan toimintaedellytyksiä mm. teollisuuden osalta.

15. muistuttaa tässä yhteydessä EU:n sinisen kasvun strategiasta, joka tukee kestävästä merellistä kehitystä pitkänä aikavälinä. Strategian meriosaamiseen, merten aluesuunnitteluun ja yhdenmukaiseen merivalvontaan liittyviä toimenpiteitä viedään eteenpäin myös Pohjoisella jäämerellä. Vesiviljelyn edistämiseen ja merienergian hyödyntämiseen liittyvät kehittämistoimet korostuvat erityisesti arktisella alueella.

16. tähdentää, että arktisen osaamisen hyödyntäminen myös teollisuuden, energian, cleantechin, infrarakentamisen sekä matkailun alalla tukee koko Euroopan kilpailukykyä. Tutkimusyhteistyön edistäminen arktisten yliopistojen ja tutkimuslaitosten välillä on tärkeää. Innovaatioiden synnyn edistäminen sekä niiden tuotteistaminen ja muuttaminen kaupallisiksi palveluiksi ovat vahvasti esillä keinoina edistää myös kestävästä kehityksestä. Liiketoiminnan edellytysten edistäminen arktisella alueella on osa digitaalisten sisämarkkinoiden strategian toteutusta.

17. kiinnittää huomiota siihen, että EU:n koheesiopolitiikan ohjelmakauden 2014–2020 painopisteitä Euroopan arktisella alueella ovat tutkimus ja innovointi, pk-yritysten kilpailukyky ja siirtyminen vähähiiliseen talouteen. Pohjoisten alueiden älykkään erikoistumisen strategiat sekä rajanylittävän yhteistyön osalta Interreg Pohjoinen periferia ja Arktis -ohjelman, Interreg Pohjoinen -ohjelman, Botnia–Atlantica-ohjelman sekä Norja–Ruotsi-ohjelman tavoitteet elinvoimaisten, kilpailukykyisten ja kestävien yhteisöjen luomiseksi luovat vahvan perustan rakennerahastojen rahoittamalle hanketoiminnalle EU:n arktisilla alueilla. Myös EU:n ulkorajaohjelma Kolarctic CBC tulee tukemaan yhteistyötä Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten alueiden sekä Barentsin alueen kanssa.

18. korostaa, että myös tulevaisuuden koheesiopolitiikan toteutuksessa on tarjottava arktisen alueen kehittämistyöhön monipuolisia rahoitusvälineitä, joilla pystytään löytämään ratkaisuja paikallisten elinkeinojen edistämiseksi sekä kehittämään koko EU:n kilpailukykyä edistävää osaamista, innovaatioita, tuotteita ja palveluja. Keskeisiä uusia teemoja ovat mm. arktisen kierrätystalouden kehittäminen sekä arktinen muotoilu laajasti ymmärrettyinä. On tärkeää, että EU on vahvasti osallisena tutkimus- ja investointitoiminnassa arktisella alueella myös tulevalle ohjelmakaudella.

19. haluaa tuoda esiin tiedonannossa mainitut uuden teknologian mahdollisuudet sähköiseen yhteydenpitoon mm. paikallisen elinkeinon, osaamisen ja kulttuurin ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Tämä on merkityksellistä erityisesti alkuperäiskansojen edustajille. Tiedonannossa nostetaan esille komission vuotuiset tapaamiset arktisen alueen alkuperäiskansojen edustajien kanssa. Alkuperäiskansojen näkemysten huomioiminen ja päätöksentekoon mukaan ottaminen on erityisen tärkeää myös kansallisessa ja alueellisessa toiminnassa.

20. pitää tärkeänä yhteistyön merkityksen vahvaa korostamista arktisen alueen yhdenmukaisen politiikan toteutuksessa. Myös erilaisten rahoitusvälineiden parempaa hyödyntämistä investointien edistämiseksi arktisella alueella on peräänkuulutettu, ja komissio ehdottaakin väliaikaisen Euroopan arktisen yhteistyöfoorumin (European Arctic stakeholder forum) perustamista. Yhteistyöfoorumiin kutsutaan EU:n toimielinten, jäsenvaltioiden ja alue- ja paikallisviranomaisten edustajia, ja sen tehtävänä on määrittellä EU:n rahoituksen tärkeimmät investointi- ja tutkimusprioriteetit vuoden 2017 loppuun mennessä. Alueiden komitea esittää, että yhteistyöfoorumin tarkempaa kokoonpanoa ja toimeksiantoa on hyvä täsmentää toiminnan ollessa vielä käynnistysvaiheessa.

21. esittää, että osana yhteistyöfoorumin työtä komissio kokoaisi oppaan rahoitusmahdollisuuksista arktisella alueella (kuten mm. EU:n Itämeri-strategian puitteissa on tehty) ja jakaisi tietoa erilaisten tilaisuuksien ja verkostotapaamisten yhteydessä. Euroopan arktisessa yhteistyöfoorumissa toteutettavan toiminnan puitteissa olisi myös luotava perusta vuosittaisille EU:n arktisille foorumeille, joita Euroopan komissio on ehdottanut järjestettäväksi vuodesta 2018 alkaen.

Kansainvälinen yhteistyö arktisen alueen asioissa

22. näkee kansainvälisen yhteistyön edistämisen tiedonannon yhtenä keskeisimpänä teemana. Arktisen alueen kasvava strateginen merkitys voi johtaa ristiriitaisiin intresseihin, jolloin tiiviin kansainvälisen yhteistyön merkitys korostuu. Arktisen alueen yhteistyötä tehdään useiden jo olemassa olevien yhteistyörakenteiden puitteissa. Arktinen neuvosto on

johtava hallitustenvälinen foorumi, joka edistää valtioiden, alkuperäisyhteisöjen ja muiden arktisen alueen asukkaiden yhteistyötä arktisissa teemoissa. Barentsin euroarktinen neuvosto sekä Barentsin alueneuvosto edistävät työssään vakautta ja kestävästä kehitystä Barentsin alueella. Myös EU:n Itämeri-yhteistyö kytkeytyy osaltaan arktisen yhteistyön kokonaisuuteen.

23. korostaa pohjoisen ulottuvuuden yhteistyön jatkuvuuden tärkeyttä suhteessa Venäjään. Yhteistyön puitteissa luodut mahdollisuudet elinkeinoelämän, tutkijoiden sekä kansalaisten kohtaamisille ovat auttaneet rakentamaan konkreettisia ympäristö-, elinkeino- ja kulttuurihankkeita.

24. pitää tärkeänä, että jo olemassa olevia yhteistyörakenteita hyödynnetään tiedonannon tavoitteiden edistämässä. EU on aktiivisesti mukana erilaisten kansainvälisten järjestöjen ja foorumeiden työssä. EU on hakeutunut tarkkailijaksi Arktiseen neuvostoon, ja tämän prosessin loppuunsaattamista on jäsenvaltioiden tärkeä edistää.

25. toteaa lopuksi, että arktisen alueen strateginen merkitys EU:lle lisääntyy koko ajan, samoin tarve EU-tason toiminnalle arktisen alueen luonnonympäristön ja sosioekonomisten erityispiirteiden mukanaan tuomien haasteiden ratkaisemisessa. EU:n tulee osaltaan edistää jäsenvaltioiden ja EU:n ulkopuolisten maiden yhteistyötä, jotta arktisen alueen toimintaympäristö säilyy vakaana. Integroidun lähestymistavan vahvistaminen mm. etsimällä eri rahoitusohjelmien ja muiden rahoitusvälineiden välisiä kytköksiä ja synergioita on tärkeää. Paikallis- ja alueviranomaisten tulee olla osallisina keskeisissä arktisen alueen alueellista yhteistyötä, liikenneyhteyksiä sekä kestävästä taloudellista kehitystä tukevissa ohjelmissa ja projekteissa.

Bryssel 8. helmikuuta 2017.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Markku MARKKULA
